

Concert

Zaans Symfonie Orkest

**onder leiding van
Coen van 't Hof**

**Solist:
Sebastiaan van Halsema,
cello**

**zondag 22 april 2007, 15.00 uur
Westzijderkerk Westzijde 75 Zaandam**

Antonín Dvořák

Česká Suita (Tsjechische Suite), opus 39

II POLKA

Allegretto grazioso

Poco più mosso

Peter Ilyich Tchaikovsky

Variations sur un Thème Rococo, opus 33

	Moderato assai quasi andante
Tema	Moderato semplice
Variatie I	Tempo del tema
Variatie II	Tempo del tema
Variatie III	Andante sostenuto
Variatie IV	Andante grazioso
Variatie V	Allegro moderato
Variatie VI	Andante
Variatie VII	Allegro vivo

PAUZE

Georges Bizet

Petite Suite d'Orchestre (Jeux d'enfants), opus 22

N° 1 Marche (trompette et tambour) Allegretto moderato

N° 2 Berceuse (la poupée) Andantino quasi andante

N° 3 Impromptu (la toupie) Allegro vivo

N° 4 Duo (petit mari, petite femme) Andantino

N° 5 Galop (le bal) Presto *sempre staccato*

Herman Strategier

Partita in Modi Antichi

I Con Moto ma non troppo (*in modo mixolydico*)

II Allegretto marcato (*in modo frigico*)

III Andante sostenuto (*in modo dorico*)

IV Giocoso (*in modo ionico*)

V Con Moto ma non troppo (*in modo mixolydico*)

De negentiende eeuw wordt algemeen aangeduid als de **romantiek**. Hoewel de meesten bij het woord romantiek tegenwoordig

vooral denken aan dames in hoepelrokken die onder leiding van Stehgeiger André Rieu hun violen melodius laten klinken, was somberheid veeleer het kenmerk van deze periode.

De romantiek was de tijd van het grote verlangen: de overtuiging dat het op een andere plaats en in een andere tijd beter was geweest of zal zijn. In Nederland bracht dat onder meer een verheerlijking van de tijd van de Tachtigjarige Oorlog met zich mee. Dat werd zelfs van overheidswege gestimuleerd. Een voorbeeld daarvan is de oprichting van de Maatschappij tot bevordering van de Toonkunst in 1829. Deze had als doel het nieuw ontstane koninkrijk Nederland (dat toen samen met België één land vormde) meer muzikaal aanzien in Europa te geven. Ze schreef daartoe compositieprijsvragen uit, organiseerde muziekfeesten, stimuleerde in plaatselijke afdelingen de koorzang, promootte het muzikale onderricht en werkte daardoor mee aan de verhoging van de muzikale standaard van de steeds professioneler wordende symfonieorkesten. Sommige plaatselijke afdelingen stichtten muziekscholen; die in Amsterdam zelfs een eigen conservatorium. De Maatschappij bestaat nog steeds en de solist van vandaag heeft een paar jaar geleden een heuse naar haar vernoemde prijs in de wacht gesleept.

Toonkunst ging door met dat streven, ook nadat België zich had afgescheiden en de jan salie-geest Nederland in zijn greep kreeg. Met nog meer elan werd het grootse verleden van de Nederlandse meesters verheerlijkt. Dat gebeurde met name onder invloed van de dichter Jan Pieter Heije die onder meer de grootse kaping van de Zilvervloot bejubelde, het karretje op de zandweg bezong en de maan door de bomen liet schijnen. Heije was van 1843 tot 1866 secretaris en de officieuze leider van Toonkunst. Johannes Verhulst, nu vooral bekend van de straat achter het Concertgebouw, was zijn trouwe medestrijder.

Verhulst beschouwde het als zijn taak de Nederlandse taal van muziek te voorzien. Zijn liederen werden veelvuldig ten gehore gebracht door de Toonkunstkooren. Bijvoorbeeld de Amsterdamse afdeling waar Verhulst zelf lange tijd dirigeerde. Of het gemengd koor 'Joh. J.H. Verhulst' uit Krommenie dat in 1867 werd opgericht

en in 2001 wegens gebrek aan leden werd opgeheven. Of misschien wel het Zaanse Toonkunst.

De afdeling voor Zaandam en omstreken werd pas laat opgericht en wel op 20 juni 1924, als koorvereniging. Wie de eerste dirigent was, is in de annalen niet meer te vinden. Wel is bekend dat F.J. Sicking het koor leidde van 1933 tot eind jaren vijftig. Onder zijn leiding genoten de jaarlijkse uitvoeringen van Bachs Matthäus Passion een bekendheid die tot buiten de Zaanstreek reikte.

Als aparte vereniging bestond sinds 1920 de Zaanse Orkestvereniging, die vanaf 1930 onder leiding stond van Piet van Mever. Deze verliet het orkest in 1941 om assistent-dirigent van het Rotterdams Philharmonisch te worden. Van Mever leidde ook het Zaanse Kamerorkest, dat voornamelijk bestond uit werkloze beroepsmusici. Het was de tijd van de grote crisis. Bij de hierboven genoemde uitvoeringen van de Matthäus verzorgde de Zaanse Orkestvereniging de instrumentale begeleiding.

In 1937 ontstond er onenigheid en scheidde een deel van de leden zich af. Na de Tweede Wereldoorlog hebben beide verenigingen

elkaar weer gevonden en zijn zij gezamenlijk verdergegaan als de orkestafdeling van de Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst, afdeling Zaandam en omstreken.

Het koor, waar ooit alles mee begon, werd in 1976 opgeheven als gevolg van een gebrek aan herenleden. De orkestafdeling bestaat nog steeds. Een aantal jaren geleden heeft ze de naam Toonkunst uit de naam geschrapt. Het orkest heet nu het Zaans Symfonieorkest.

Het Zaans Symfonie Orkest kampt met hetzelfde probleem waarmee veel verenigingen te maken hebben: gebrek aan geld. De eigen middelen zijn niet toereikend om dat te realiseren wat het orkest doet. Dat kan alleen dankzij de steun van donateurs, vrienden van het orkest en een aantal instellingen en bedrijven.

Dirigent, bestuur en leden zijn dan ook zeer erkentelijk voor de steun van, in willekeurige volgorde, ADM Cocoa, het Honig-Laanfonds, mevrouw Vogel-Bak, het Prins Bernhard Cultuurfonds, de gemeente Zaanstad, de heer Vosbergen, Kunstdrukkerij Mercurius, de Stichting Ir. P.M. Duyvis, mevrouw Klok, de Verkade Stichting, de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, RAW Management & Consultancy, de firma Verwey.

Sebastiaan van Halsema (geboren in 1985) speelt vanaf zijn zevende jaar cello, waarvan de afgelopen acht jaar zeer intensief. Hij is begonnen op de Gemeentelijke Muziekschool Zaanstad waar hij lessen kreeg van Denise Rosing. Bij zijn tweede les wist hij met trots te vertellen dat hij het cellospel nu helemaal begreep: je moest niet op de lijnen letten, maar op de balletjes. Dan kwam alles goed. Op zijn twaalfde, hij was toen net brugklasser op het Zaanlands Lyceum, werd hij aangenomen in de Jong Talent Klas van het Amsterdams Conservatorium. Zijn docent was daar Maarten Mostert en soms kreeg hij lessen van Dimitri Ferschtman. Sebastiaan studeerde in Amsterdam

tot aan het eerste jaar van de vakopleiding. Na het behalen van zijn vwo-diploma verhuisde hij naar Londen. Daar studeert hij aan de Guildhall School of Music and Drama bij Louise Hopkins. Inmiddels is hij derdejaars.

Naast zijn reguliere opleiding volgde Sebastiaan een imponerend aantal masterclasses, onder anderen bij Anner Bijlsma, Valter Despalj, Quirine Viersen, Steven Doane, Godfried Hoogeveen, Vladimir Perlin en Pieter Wispelwey. Om zich tegelijkertijd ook meer te bekwamen in het kamermuziekspelen, volgde hij in deze discipline masterclasses bij István Párkányi, Nobuko Imai, Paolo Giacometti en Stefan Metz.

Ook in groter verband deed hij veel ervaring op. Zo speelde hij vier jaar in het Nederlands Jeugd Strijkorkest onder leiding van Johannes Leertouwer. Tweeënhalf jaar was hij aanvoerder van de celli. Met dit orkest heeft hij onder andere concerten gegeven in het Amsterdamse Concertgebouw, in Parijs en in St. Petersburg. Met het NJSO volgde hij een masterclass bij Mstislav Rostropovich. Bij het NJSO speelde Sebastiaan meerdere malen solo. Vorig jaar gaf hij bijvoorbeeld een concert in het nieuwe Muziekgebouw aan 't IJ en maakte hij een concerttour door Frankrijk.

Vier jaar geleden deed hij mee aan het Prinses Christina Concours. Hij won in de districtfinale in Zaandam een tweede prijs en tevens de 'Mercurius publieksprijs'. In de nationale finale op 13 april 2003 won hij tevens een tweede prijs, de 'Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst'-prijs. Dit alles leverde hem onder meer een optreden op in de Weill Recital Hall van Carnegie Hall in New York. Naar aanleiding van zijn spel toen en daar werd hij gevraagd deel te nemen aan 'California Summer Music', een intensieve solo- en kamermuziek cursus. Hij volgde daar cellolessen bij Irene Sharp en kamermuzieklessen bij Kathryn Brown, Scott Kluksdahl, John Perry. Omdat hij daar toch was, gaf hij ook concerten in Pebble Beach en in Los Angeles.

In de zomer van 2004 was hij deelnemer van Bowdoin International Music Festival, een zesweekse solo- en kamermuziek cursus, waar hij cellolessen volgde bij Steven Doane, Nicholas Jones, Tsuyoshi Tsutsumi en Fred Sherry. Hij volgde er kamermuzieklessen bij Emma Tahmizian, Grigory Kalinovski, Ricardo Iznaola, Simone Fontanelli en George Crumb. Voor deelname aan dit festival kreeg Sebastiaan een beurs van de VandenEnde foundation. In diezelfde zomer volgde Sebastiaan nog een Academie voor Strijkers, in Slot Kapfenburg in Lauchheim (Duitsland). Sebastiaan geeft, met zijn vaste pianiste Arina Aartsen, ook regelmatig concerten in Nederland. Dat doet hij inmiddels op een spiksplinternieuwe cello, een instrument dat is gebouwd door cellobouwer Guust Francois.

Coen van 't Hof, een interview

I: Wanneer ben je begonnen met dirigeren?

C: Toen ik 16 jaar was en net trombone speelde, heb ik voor het eerst ingevallen voor de dirigent van de IJmuider Harmonie. Het bleek achteraf niet om het Concert-Orkest maar om het Jeugd-Orkest te gaan. Gelukkig maar, want dat bleek al moeilijk en eng genoeg en hoewel het maar een uurtje duurde, kwam er voor mijn gevoel geen eind aan.

I: Hoe is je muzikale ontwikkeling daarna verder gegaan?

C: Op mijn achttiende ben ik met hoofdvak trombone toegelaten op het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. In die tijd ben ik voornamelijk bezig geweest mij te specialiseren als uitvoerend musicus en heb ik haast geen dirigeerstokje meer aangeraakt. Vanaf mijn tweede studiejaar ben ik gaan remplaceren in de Nederlandse symfonieorkesten en ensembles. Met name in het Koninklijk Concertgebouw Orkest, het Schönberg Ensemble en het ASKO-ensemble heb ik een grote muzikale ontwikkeling doorgemaakt; onder andere doordat ik bij deze orkesten

en ensembles in aanraking kwam met zeer grote dirigenten als Nicolaus Harnoncourt, Valery Gergiev, Mariss Jansons en op het gebied van de eigentijdse muziek natuurlijk Reinbert de Leeuw.

I: Is de invloed van deze dirigenten ook geweest dat je weer bent gaan dirigeren?

C: Jazeker, zo langzamerhand kwam ik erachter dat het (her)scheppende proces voor mij vele malen interessanter was dan alleen de uitvoeringspraktijk. Toch ben ik pas ver na mijn studie weer directieles ben gaan nemen. Bij André Presser (leraar o.a. van Jaap van Zweden) heb ik mijn laatste lessen gevolgd.

I: Hoe ben je ertoe gekomen om met amateurs te gaan werken?

C: Dat heeft eerlijk gezegd een dubbele reden. Ik was al lang van plan om een keer van beroep te wisselen. Met de studie psychologie die ik nu volg aan de VU in Amsterdam is dat er nu toch nog van gekomen. Zo'n voltijdstudie kan niet worden gecombineerd met het leven als beroepsmusicus. De belangrijkste reden echter is dat ik houd van het "pure" dat de meeste amateurs hebben. Ze zijn er meestal niet zo plichtmatig mee bezig als beroepsmusici, de lol in het musiceren staat toch vaak echt voorop.

I: Hoe ziet een ideale repetitieavond er voor jou uit?

C: Eentje die op tijd begint (als ik zelf niet te laat ben tenminste.....) Maar serieus, een repetitie waarna ik met een fijn gevoel thuis kom is er één waarvan de mensen aan het eind van de avond zingend of fluitend weglopen. Meestal blijken dat de avonden te zijn waarop er erg hard is gewerkt en waar alle puzzelstukjes op hun plaats vielen. En ja, ik kan het natuurlijk toch niet laten..., maar meestal zijn dat ook de avonden waarbij je merkt dat de leden zich thuis hebben voorbereid. Ik hamer vaak (volgens enkelen wel eens te vaak) op zelfstudie, want dat heeft op meerdere fronten een positief effect.

I: en wanneer ga jij fluitend naar huis?

C: Als ik de leden opgewekt hoor en zie vertrekken na afloop van de repetitie. Dan hoop ik dat ik iets aan hun goede gevoel heb mogen bijdragen.

I: en puur voor jezelf?

C: Dat zijn met name de concerten. Het gaat er mij niet om of alles helemaal vlekkeloos verliep, maar waar ik nu mijn "kick" uit krijg is als er echt muziek is gemaakt, iedereen op het puntje van z'n stoel zat en ik het gevoel heb het orkest echt in mijn vingers te hebben. Dan kom ik vaak met meer energie thuis dan dat ik wegging en gelukkig is dat met het Zaans Symfonieorkest al heel vaak gebeurd.

I: Ik wil je graag bedanken voor dit interview, is er nog iets wat je zelf graag kwijt wil?

C: Jazeker, er is één ding waar ik graag aandacht voor vraag. Helaas is het de afgelopen jaren zo, dat vanuit de overheid de subsidies voor de kunst zeer drastisch worden teruggedraaid. Persoonlijk vind ik een samenleving waarin een programma als Idols wordt verward met cultuur een dode samenleving. Het is schrijnend om te zien dat goede gezelschappen steeds minder steun krijgen om ons cultureel erfgoed te bewaren. Als de restanten van onze samenleving later ooit eens worden opgegraven is het te hopen dat men ons niet identificeert met een Big Brother- of Idolssamenleving, maar als een beschaving met een rijk cultureel leven waarin plaats was voor vele amateurs die wekelijks hun hobby konden uitoefenen in prachtige orkesten zoals het Zaanse.

Javastraat 43A
1521 CC Wormerveer
tel:075-628 41 92

E-mail: info@jacschaap.nl

Antonín Dvořák was de oudste zoon van de slager in Nelahozeves, een piepklein plaatsje in Tsjechië. Het was 1841. Na hem kwamen nog zeven kinderen en dat hield eenvoudigweg in dat de kleine Antonín een goede scholing wel kon vergeten. Zijn eerste muzieklessen kreeg hij van de dorpsonderwijzer, maar echt stimulerend waren die lessen niet. Pas op zijn veertiende begon hij pas echt wat met en aan muziek te doen. Al snel begon hij ook te componeren. Gelukkig had hij een rijke oom die wel wat in hem zag. Zo belandde hij uiteindelijk op het conservatorium in Praag. Als 21-jarige kreeg hij een betrekking als altist in het orkest van Karl Komzák, dat aanvankelijk in cafés, op marktplaatsen en in kiosken ouvertures, dansen en potpourri's speelde. Later ontwikkelde dit orkest zich meer en meer tot een operaorkest, dat zich vooral toelegde op de Tsjechische opera. Elf jaar lang zou hij deze functie bekleden. Om zijn portemonnee te spekken, gaf hij daarnaast pianolessen.

In zijn vrije tijd ging hij ondertussen wel door met componeren, hoewel hij op dit gebied geen enkele scholing had gehad. Aanvankelijk met weinig succes. Dat veranderde in 1872 toen hij een stuk voor koor en orkest maakte dat als basis een Tsjechisch-nationaal verhaal had. Het betekende een regelrechte doorbraak bij het grote publiek. Het bracht hem meteen zoveel roem dat hij zijn baan in het operaorkest opzegde en zich voortaan kon wijden aan het componeren en dirigeren.

Zijn succes kende geen grenzen en al spoedig werd zijn naam ook bekend in Wenen. Dat was natuurlijk niet echt buitenland, want Bohemen behoorde in die tijd tot het Oostenrijkse keizerrijk. Hij raakte bevriend met Brahms die hem weer bij anderen

introduceerde. Onder andere bij met de uitgever Simrock, die zich zeer voor zijn composities interesseerde. Vooral door zijn Slavische dansen (1878) groeide de belangstelling voor Dvořáks muziek nu snel.

Het verdere buitenland lonkte. De grote Europese orkesten nodigden hem uit om eigen werk te komen dirigeren. Zeker negen keer bezocht hij Engeland, waar men zijn werk hogelijk waardeerde. Hij kreeg er zelfs een eredoctoraat aan de universiteit van Cambridge.

Het toppunt van zijn roem behaalde hij toen hij werd benoemd tot directeur van het pasgestichte "National Conservatory of Art" in New York. Hij ontving er een werkelijk vorstelijk honorarium voor. Deze functie bekleedde hij maar drie jaar, van 1892 tot 1895. Toen keerde hij terug naar Praag, waar hij artistiek directeur van het conservatorium werd, de hoogste maatschappelijke positie in het Tsjechische muziekleven.

Dvořáks muziek is een bij uitstek Tsjechische muziek, die hij schreef in de nadagen van de romantiek. In die culturele stroming greep men met graagte terug naar het nationale verleden. Dat deed Dvořák ook. De eerste werken waarmee hij zijn grootste roem vergaarde waren zijn Moravische dansen en de Slavische duetten. Maar hij deed meer. Hij creëerde een omvangrijk oeuvre dat symfonieën, opera's concerten en oratoria omvat. En in die werken vlocht hij melodieën uit de folklore van de streek waar hij op dat moment was. Het duidelijkste en bekendste voorbeeld daarvan is zijn negende Symfonie uit de Nieuwe Wereld, met de beroemde althobo-solo in de langzame tweede beweging. In plaats van Boheemse volksmuziek verwerkte Dvořák hier negermuziek. Antonin Dvořák stierf in Praag op 1 mei 1904, 62 jaar oud.

Pjotr Iljitsj Tsjaikovski werd in 1840 geboren als zoon van een mijn directeur in Kamsko-Votkinsk, een plaats in de Oeral. Toen hij tien was, moest hij voor zijn verdere opleiding naar Sint-Petersburg. Daar had de familie overigens ook een huis.

Tsjaikovski ging daar later rechten studeren, iets wat veel jongens uit de gegoede burgerij deden om een baan bij de overheid te kunnen krijgen. Na zijn rechtenstudie werd hij ambtenaar op het ministerie van justitie. Het werk stond hem echter niet aan en hij besloot zijn

baan op te geven en een muziekstudie waar hij al eerder aan was begonnen, voort te zetten.

Hij vond het vreselijk in Sint-Petersburg. De scheiding van zijn moeder, die hij verafgoedde, en van het ouderlijk huis in de Oeral leidden tot aanvallen van depressie, waarmee hij zijn gehele verdere leven te kampen had. Zijn leven is een grote afwisseling geweest van grote triomfen en even grote teleurstellingen en tegenslagen. De eerste waren te danken aan zijn buitengewone talent om nieuwe muzikale wegen in te slaan; de tweede te wijten aan zijn neiging in zijn vernieuwingsdrang soms te impulsief te handelen. Niet iedereen begreep direct wat hij kon en wilde. De composities die hij tijdens zijn studie maakte, riepen bewondering op bij sommige van zijn leraren en medestudenten, maar ook kritiek. Zijn later beroemd geworden eerste pianoconcert noemde de directeur van het Moskouse conservatorium, nota bene zijn grote stimulator ‘slecht geschreven en onspeelbaar’.

De waardering voor wat hij deed overheerste evenwel, want vlak voor zijn eindexamen, in november 1865, werd hij al benoemd tot

hoofdleraar voor harmonie aan het Moskouse conservatorium, een functie die hij tot 1877 bekleedde. In deze jaren kwamen zijn compositorische gaven tot volledige ontwikkeling. Hij schreef toen onder meer het eerste pianoconcert en het ballet *Het zwanenmeer*. In 1868 vond de succesvolle première van zijn eerste symfonie plaats.

Ondanks grote problemen in zijn privéleven componeerde hij in die periode erg veel. Dat is op zich verwonderlijk, want Tsjaikovski was buitengewoon kritisch over zijn eigen composities. Hij had altijd grote moeite een door hem aangevangen werk tot een, in zijn ogen, goed einde te brengen. Hij was dan ook lang niet altijd tevreden over het resultaat. Als derde probleem kwam daar nog bij dat hij in conflict kwam met de "machtige vijf", vijf toonaangevende componisten in St. Petersburg die hem verweten te weinig "Russisch" te componeren.

Toen de problemen min of meer waren opgelost, ontving hij van zijn bewonderaarster Nadezjda von Meck een jaargeld van 6000 roebel, op voorwaarde dat hij haar nooit zou ontmoeten. Zij stelde hem tevens haar landhuizen ter beschikking. Vreemd genoeg componeerde hij in de jaren, van 1878 tot 1884 nauwelijks iets. Hij moest door anderen worden overgehaald weer aan het werk te gaan. Als dirigent maakte Tsjaikovski na 1887 vele concertreizen. Zijn laatste symfonie, de zesde (de *Symphonie pathétique*), ging op 28 oktober 1893 in première. Enige dagen overleed hij onder raadselachtige omstandigheden. Daarover doen nog altijd de wildste geruchten de ronde.

De muziek van Tsjaikovski vormt een synthese van westerse stijlen (Bellini, Berlioz, Liszt, Robert Schumann, Wagner) en de Slavische muziek, waarvan de felle uitbarstingen en de pessimistische ondertoon kenmerken zijn. Hoewel hij buiten de groep van nationalistisch ingestelde componisten stond, was hij het die de negentiende eeuwse Russische muziek domineerde. Aan zijn groot melodisch talent paarde hij een briljante orkestratiekunst. Dat is de reden dat de werken van Tsjaikovski nog altijd repertoire houden en door velen gewaardeerd worden.

Het stuk dat de solist van vandaag, Sebastiaan van Halsema, speelt, dateert uit zijn eerste productieve periode, uit 1876. De variaties op een rococo-thema voor cello en orkest Op. 33 zijn in zoverre uitzonderlijk dat het stuk niet echt 'Russisch' is. Dat wil zeggen dat hij dit keer niet gekozen heeft voor de vaak wat pompeuze melodieën uit de Russische volksliedcultuur. In plaats daarvan koos hij voor een heel lichtvoetig thema.

Tsjaikovski, zelf een groot liefhebber van de werken van Mozart, behandelt dit thema vrijwel geheel volgens de regels uit de achttiende eeuw en hij schreef daarmee een haast klassiek werk voor cello en orkest. Het aansprekende thema en de reeks variaties stellen de solist in staat de volledige klankrijkdom van de cello te exposeren. Daarnaast komen ook alle virtuoze middelen die de solist tot zijn beschikking heeft aan bod; vingervlugge loopjes, dubbelgrepen, gebroken akkoorden, trillers en arpeggio's.

Tsjaikovski droeg zijn Rococovariaties op aan Wilhelm Fitzenhagen, een Duitse meestercellist die vanaf 1870 in Moskou werkte.

De Rococo-varianties zijn als volgt opgebouwd:

- inleiding
- thema
- variatie 1: triolenvariatie door solocello
- variatie 2: zestienden en tweeëndertigsten variatie door solocello in dialoog met eerste violen
- variatie 3: liedvariatie van het thema in de solocello, dat in de reprise door triolen in de houtblazers wordt omspeeld
- variatie 4: harmonisch getinte zestiendenvariatie in solocello; bij tussenspelen korte cadensen
- variatie 5: thema in de fluit boven een reeks trillers in de solocello; ter afsluiting een langere solocadens
- variatie 6: sprekende mineurvariatie in de cellosolo met pizzicato begeleiding in de strijkers
- variatie 7: marsachtige tweeëndertigsten variatie in de solocello, in dialoog met de eerste violen, de eerste fluit en de eerste hobo
- coda

Rococo is de naam van een Europese stijlstroming die halverwege de achttiende eeuw in de mode was. De naam is een contaminatie van het Italiaanse woord barocco en het Franse rocaille. Dat laatste woord duidt een asymmetrisch schelpmotief aan, waarmee men in die tijd de interieurs verfraaide.

Waar de barok zich richtte op weelderigheid en monumentaliteit, staat Rococo voor elegantie, frivoliteit en luchtigheid op de vierkante centimeter. Een Louis XV-stoel is op en top rococo en het

kasteel Sans Souci in Potsdam is het ook.

Rococo komt ook in de muziek voor. Johann Christian en Carl Philipp Emanuel Bach zijn typische rococomponisten. Hun muziek wordt gekenmerkt door uiterst verfijnde versieringsvormen.

Hoewel Tchaikovsky in een latere periode leefde, heeft hij het rococoprincipe heel overtuigend toegepast. Hij nam als uitgangspunt een bestaand muzikaal thema en daar heeft hij allerlei uiterst geraffineerde versieringen omheengebreid.

Het Zaans Symfonie Orkest geeft zijn najaarsconcert op zondagmiddag 18 november 2007.

Ook dat concert staat in het teken van jong Zaans muzikentalen, twee talenten zelfs. Beiden op de harp.

In december treedt het orkest op in het Zaantheater. Het begeleidt dan het Zaans Interkerkelijk Mannenkoor dat dan zijn traditionele kerstconcert geeft.

Spelling is en blijft een lastig fenomeen, ook al zijn er regels om duidelijkheid te scheppen. Het blijft natuurlijk vreemd dat een doorgaans **stressbestendige** (met dubbel 's') musicus voor een concert een beetje **gestrest** (inderdaad met één) raakt als de solist **sms't** (let op de apostrof) dat hij in verband met een **OV'loze** (maar OV-jaarkaart) zondag wat later op het concert zal verschijnen.

Lastiger wordt het als woorden of eigennamen niet zomaar vernederlandst kunnen worden, omdat ze oorspronkelijk uit een ander schrift komen. Kijk maar eens naar de verschillende schrijfwijzen van de naam van de componist van de Rococovariaties. Een kleine verzameling uit boeken, periodieken en Internetsites.

- Peter Iljitsch Tschaikowsky
- Tschaikovsky
- Pjotr Iljitsj Tsjaikovski
- Tsjaikovsky
- Tsjajkovski
- Tchaikovsky
- P.I. Tsjaikovsky
- Pjotr Ilyich Tchaikovsky
- Tchaikovski
- P.I. Tsjaikovski
- P. Tchaikowsky
- Pjotr Iljitsj Tsjaikovsky
- Tsjaikovski
- Peter Iljitsj Tsjaikovski
- Pjotr Iljitsch Tschaikovsky
- Tsjaikowski
- Peter Tsjaikovski
- Pjotr Ilitjs. Tsjaikowsky
- Tsjaikowsky
- P.I. Tchaikovski

De naam **Bizet** associëren velen meteen met *Carmen*. Logisch, want deze in Spanje spelende Franse opera is sinds zijn geflopte première in 1875 alleen maar populairder geworden. Dat komt vooral door de opzweepende ritmiek en de tot meeneuriën uitnodigende melodieën. Toch is het onjuist Bizet als de maker van één hit te zien.

Alexandre César Léopold Bizet – we noemen hem Georges- werd geboren op 25 oktober 1838 in Parijs als zoon van een kapper en pruikenmaker. Het verhaal gaat dat zijn ouders de leesboeken verstoppten die de kleine Georges zouden kunnen afleiden van

het pianospel. Toen hij vier was componeerde hij al zijn eerste stukjes. Zijn muzikale moeder bracht hem vervolgens zoveel vaardigheid in het pianospel bij dat hij al op zijn negende werd toegelaten tot het conservatorium in zijn geboortestad. Op het toelatingsexamen imponeerde hij de toelatingscommissie met een briljante uitvoering van Mozartsonates. Zijn carrière verliep aanvankelijk als die van een wonderkind.

Hij kreeg er les van zijn latere schoonvader Halévy, van Zimmermann, Marmontel en Gounod. Vooral de laatste heeft grote invloed op hem gehad. Bizet behaalde er vele onderscheidingen, onder andere voor piano, orgel en compositie. Toen hij in 1857 de prestigieuze Prix de Rome voor compositie won, had hij reeds een klein, maar gaaf oeuvre gecomponeerd. Daaronder de traditioneel geschreven *Symphonie in C* die in 1935 herontdekt werd en pas toen haar eerste uitvoering beleefde. Bizet had het op zijn zeventiende geschreven stuk in zijn la gelaten, omdat hij bang was dat critici zouden zeggen dat het niet origineel genoeg was en te veel leek op het werk van zijn grote voorbeeld Gounod. Hij had toen ook al een operette geschreven, waarmee hij in een andere compositiewedstrijd een eerste prijs had gewonnen. Hij voelde zich sterk, frequenteerde de Parijse uitgaansgelegenheden en nam elke dag een duik in de Seine. Zijn bedje was gespreid.

Daarna kwam flink de klad in zijn de carrière; de beloftes werden niet ingelost en hij begon zich zorgen te maken. Zo leverden zijn theaterwerken niet het verlangde resultaat op. Een vaste aanstelling als docent aan het conservatorium weigerde hij aan te nemen. Na lange aarzeling besloot hij ook maar geen concertpianist te worden en zich volledig op het componeren van opera's te storten. Hij wist ook wel dat dat de enige manier om in de opera-hoofdstad van de wereld naam als componist te kunnen maken. Die strategie leverde hem niet het gewenste succes op. *Les pêcheurs de perles* (*De parelvissers*, in 1863 in vier maanden tijds geschreven), *La jolie vie de Perth* (1867) en *Djamileh* (1872) werden koeltjes ontvangen, mede waardoor deze opera's destijds geen repertoire hielden. In arren moede werd hij toen maar pianoleraar.

Tussen de bedrijven door bleef hij echter wel componeren. Nu vooral voor piano. Tijdens de Frans-Duitse oorlog, in 1871 schreef hij in diensttijd de suite *Jeux d'enfants*, twaalf stukken voor piano-vierhandig. Twee jaar later bewerkte hij er vijf tot een orkestsuite. Dat is het stuk dat u vanmiddag hoort.

Het leek wel of hij het nu van bewerkingen moest hebben. De toneelmuziek bij Daudets *L'Arlésienne* die hij in 1872 schreef, kreeg de handen namelijk weer niet op elkaar. De latere bewerkingen in twee orkestsuites deden dat wel. De eerste bewerking is van Bizet zelf en de tweede van zijn vriend Ernest Guiraud.

Bizets grootste succes is evenwel zijn *Carmen* geworden. In 1874 voltooide hij deze Spaans-zigeunerachtige opéra-comique naar de gelijknamige novelle van Prosper Mérimée. Hij had er al zijn hoop op gevestigd om in één klap af te rekenen met de vele mislukkingen die zijn zelfvertrouwen hadden ondermijnd. De première in Parijs in 1875 was echter ook weer een sof, vooral vanwege het realisme dat door critici toen als aanstootgevend werd gekwalificeerd. Het leek weer een compleet fiasco te worden. Wel succesrijk was de Weense première in datzelfde jaar, waarbij de gesproken dialogen waren vervangen door gezongen recitatieven, gecomponeerd door dezelfde Guiraud die *L'Arlésienne* bewerkte. Deze doorbraak heeft Bizet al niet meer meegemaakt, want na de grote Parijse deceptie was hij in een grote depressie terechtgekomen. Niet lang daarna overleed hij na een dubbele hartaanval: 37 jaar oud.

De Petite Suite d'Orchestre, die u vanmiddag hoort, is dus een bewerking van een omvangrijker werk voor piano vierhanden. Het eerste deel, de mars 'trompette et tambour' had hij ook al eerder gebruikt, namelijk in de opera Ivan IV.

Je merkt meteen dat Bizet een meester was in het orkestreren, want de toegevoegde waarde is enorm. De delen zijn zeer afwisselend, zoals ook de kinderspelletjes verschillen van rustig naar druk. Die verschillen weet Bizet te verklanken in een compilatie van originele, geraffineerde melodieën en harmonieën. De stemming wisselt voortdurend van fel naar dromerig, van vrolijk naar weemoedig, van fijnzinnig en charmant naar geraffineerd.

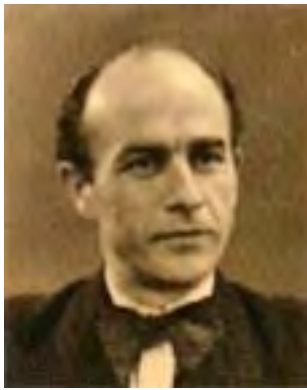
VERWEIJ Snaarinstrumenten

Wij zorgen voor uw instrument.

De Smeets- en Fuhmanstraat 6 | 1501 NH Zaandam | Tel. 075 635 51 41

Herman Strategier werd op 10 augustus 1912 in Arnhem geboren en overleed op 26 oktober 1988 in Doorwerth. Hij studeerde piano bij Phons Dusch en orgel en compositie bij Hendrik

Andriessen. In de korte biografieën die aan hem gewijd zijn, wordt hij dan ook steevast als diens leerling genoemd. Opvallend is dat Strategiers naam ontbreekt in het monumentale handboek *'Een muziekgeschiedenis der Nederlanden'* van Louis Peter Grijp.

Strategiers voornaamste aandachtsgebied was de kerkmuziek. Zo was hij jarenlang (van 1939 tot 1963) leraar aan het Nederlands Instituut voor Katholieke Kerkmuziek in Utrecht. Later doceerde hij

tot zijn pensioen in 1977 muziektheorie aan het Instituut voor Muziekwetenschap aan de Rijksuniversiteit van Utrecht. Daarnaast was hij docent aan de conservatoria in Utrecht en Rotterdam. Behalve theoreticus was hij ook organist en dirigent. Zo bespeelde hij gedurende een lange periode het orgel van de kathedrale Sint-Catharinakerk in Utrecht en was hij leider van het Nederlands Madrigaal Koor in Leiden en veel andere koren in den lande. Dat moet hij op een buitengewoon enthousiasmerende manier gedaan hebben.

In zijn composities merk je aanvankelijk een duidelijke invloed van zijn leermeester Hendrik Andriessen, maar allengs weet hij toch een eigen stijl te ontwikkelen. Daarin merk je dan weer dat hij met name Franse componisten bewonderde. Van Fauré, Poulenc, Boulanger en Debussy zijn onmiskenbaar reminiscenties te herkennen. Zijn muziek is veelkleurig met veel tegenstellingen. Ingetogen passages worden gevolgd door uitbundige; vrolijke door dramatische; langzame door snelle.

Zijn oeuvre omvat ruim vierhonderd werken. De helft daarvan heeft een duidelijk religieus karakter. Dat gedeelte bevat vooral religieuze koormuziek, waaronder de Arnhemse Psalm uit 1954, geschreven naar aanleiding van de herdenking van de Slag om Arnhem, een

Requiem uit 1961, een Te Deum uit 1967 en Mors Responsura uit 1972. De andere helft bestaat uit kamermuziek en een aantal piano- en orgelwerken, maar ook uit aparte stukken als beiaardwerken en een accordeonconcert. Min of meer bekend zijn zijn orkestwerken gebleven, zoals de Intrada sinfonica uit 1954, het Triptiek voor piano en blaasorkest, daterend uit 1960 en de Partita in modi antichi uit 1954, die u vanmiddag kunt horen. U zult daarin merken dat Strategiers melodieuze muziek ook zeer afwisselend is.

Strategier is in muzikaal opzicht geen vernieuwer geweest. Hij schreef in een gematigde stijl, waarin bewogenheid en speelsheid hand in hand gaan en die voorts gekenmerkt wordt door een sterke melodische expressiviteit.

Hoewel Strategiers naam niet erg bekend is gebleven, wordt deze in Gelderland nog altijd in ere gehouden door het Begeleidingsorkest Herman Strategier. Dit uit professionele musici bestaande ensemble richt zich op het begeleiden van koren en solisten. Het werd opgericht in 1993 en houdt domicilie in Arnhem. In de naam eert het de man die van grote invloed is geweest op het regionale muziekleven in Gelderland.

Wilt u meer weten over het Zaans Symfonie Orkest? Bezoek dan de website:
www.zaansyfonie.nl

Daar vindt u alles wat u weten wilt. Hoe u donateur kunt worden, bij wie u zich als lid kunt aanmelden, wanneer de repetities zijn enzovoort. Natuurlijk kunt u ook gewoon schrijven of bellen:
Secretariaat Treilerstraat 49 1503 JC Zaandam
075 6145602

In het Zaanse Symfonie Orkest speelden:

Eerste viool: José Vosbergen-den Teuling, Anja Blekkenhorst-Stalknecht, Maaïke de Jong, Agnes Leguit-Ingenhoes, Roeland Wezelenburg

Tweede viool: Ellis Verreijt-Couteaux, Ruth Cobelens, Klaaske Mulder-van der Ploeg, Ton Roling, Marja Sinkeldam-Kramer

Altviool: Brigitte Baas-Brinkman, Wobbe Treffers, Theo Wezelenburg

Cello: Jeannine Groenheiden-van der Vegt, Marie-José Muller, Herman Tromp

Contrabas: Saskia Andriessen

Fluit: Jacco Verburgt, Adri Boon

Hobo: Nelly Jongh, Edwin Schager

Klarinet: Louise Nieuwenhuijs, Nel de Vries

Fagot: Fred van Draanen, Marga Lütjens

Hoorn: Nancy Koot, Rieta Mulder

Trompet: Edwin Duineveld, Erna Verver

Slagwerk: Leida Zandstra, Angenie Bakker, Henny Kraaijpoel

